

**Сутність, проблеми і перспективи розвитку
місцевого самоврядування в сучасній Україні:
соціально-філософський аналіз**

У сучасній Україні місцеве самоврядування є найнижчою ланкою в системі державного управління, повністю інтегрованою в структуру державної влади, і складає один з елементів виконавчої вертикалі, що свідчить про слабкість громадянського суспільства. Задля подальшого розвитку практики місцевого самоврядування в Україні необхідно вирішити такі проблеми: ліквідувати суперечності в законодавстві щодо регулювання його органів та їх фінансування; визначити обсяг місцевого самоврядування; виробити алгоритм меж територій, де воно існує як досконалий факт.

Ключові слова: *міське самоврядування, громадянське суспільство, держава, територіальна громада, влада.*

Актуальність теми дослідження обумовлюється специфікою політичної ситуації в сучасній Україні. Пошук дієвих важелів впливу на владу підводить до аналізу особливостей місцевого самоврядування. Саме у ньому, як найближчій до народу гілці влади, суб'єкти громадянського суспільства можуть знайти сферу для власного політичного волевиявлення.

До аналізу феномена місцевого самоврядування в умовах суспільства перехідного періоду звертаються вітчизняні і російські дослідники. Серед них: Б.Адамов, В.Амітан, Б.Андресюк, О.Бабінова, О.Батанов, П.Гураль, А.Карась, В.Кравченко, Ю.Крестева, В.Мамутов, В.Медведчук, С.Наумкіна, А.Павко, Ю.Панейко, М.Пухтинський, О.Скакун, В.Скрипнюк, А.Скуратівський, І.Софінська, Р.Туровський, М.Чумаченько та ін. Однак вивчення теми місцевого самоврядування на сьогодні не може вважатися достатнім. Відсутнє комплексне соціально-філософське уявлення стосовно особливостей його подальшої інституціоналізації, визначення його проблем і перспектив розвитку, що і можна визначити за мету цього дослідження.

Місцеве самоврядування почало розвиватися в Європі в часи середньовіччя як форма громадського самоврядування, однак сучасного вигляду воно набуло внаслідок муніципальних реформ XVIII-XX ст. та представлене самостійними суб'єктами управління, утвореними за територіальним або галузевим принципом.

У загальному вигляді місцеве самоврядування трактується як право й реальна здатність органів управління місцевого рівня регламентувати та управляти суттєвою частиною державних справ, діючи в рамках закону, під власну відповідальність і в інтересах місцевого населення.

Серед сучасних моделей інституту місцевого самоврядування виділяють англо-американську (англосаксонську); континентальну (романо-германську, або європейську); іберійську моделі. До цього переліку деякі дослідники додають радянську модель.

У зарубіжних країнах були сформовані дві концепції взаємовідносин місцевого самоврядування й держави: громадівська та державницька. Перша модель розглядає відносини місцевої і центральної влади як відносини партнерів, що переслідують загальну мету, надаючи певні послуги населенню. Вона передбачає закріплення за територіальними колективами та їхніми органами спеціальних владних повноважень, які дозволяють розглядати їх як незалежну від держави й самостійну гілку влади. Друга – головну роль у відносинах між державними та місцевими органами відводить саме державі. У цій моделі територіальні громади мають виконувати функції державного управління шляхом набуття частини функцій та повноважень державної влади. У цьому випадку місцеве самоврядування трактується як найнижча ланка в системі державного управління, яка є цілком інтегрованою в структуру державної влади і складає один з елементів виконавчої вертикалі [17,с.48]. Для сучасного українського суспільства переважно характерна державницька модель розвитку місцевого самоврядування.

Аналізуючи *місцеве самоврядування*, зазначимо, що воно попри наявність різних його систем, зокрема в Україні та європейських державах, *має спільні ознаки*:

- 1) є публічною інституцією, яка зберігає у своїй діяльності автономність від держави;
- 2) втілює свої принципи через громаду, яка делегує обраних представників до колегіального представницького органу;
- 3) має відокремлене від державного та приватного майно і фінансові ресурси, якими від імені громади розпоряджаються сформовані нею органи;
- 4) наділене правами запроваджувати й збирати місцеві податки, збори та платежі й справедливо використовувати їх в інтересах усієї громади;
- 5) виконує лише властиві йому функції та надані йому державою адміністративні повноваження [14,с.23].

За Європейською хартією про місцеве самоврядування чільне місце в механізмі здійснення місцевого самоврядування належить радам або зборам, тобто представницьким органам місцевого самоврядування [6]. Конституція України та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» це право закріплюють за територіальною громадою [7;9]. Серед дослідників немає однозначної думки з цього питання. З одного боку, є переконання, що закріплення громади як основного елемента місцевого самоврядування є декларативним. Вважається, що первинним суб'єктом є органи місцевого самоврядування, оскільки вся історія існування самоврядування протягом багатьох віків довела, що державні й місцеві справи здатні на місцях вирішувати відповідні органи, які працюють, на відміну від громади, постійно, кваліфіковано й повинні нести відповідальність за свою діяльність, що не властиво територіальній громаді [20].

Інші дослідники первинним суб'єктом місцевого самоврядування називають саме територіальну громаду [2]. Деякі вчені такими суб'єктами вважають населення [4;11].

Отже, головним суб'єктом системи місцевого самоврядування є **територіальна громада**, що зумовлює певну специфіку її складових.

До елементів системи місцевого самоврядування належать: місцевий референдум, вибори органів місцевого самоврядування й посадових осіб місцевого самоврядування, відкликання депутатів і виборних посадових осіб місцевого самоврядування, збори громадян, мітинги, демонстрації, органи місцевого самоврядування та посадові особи місцевого самоврядування, муніципальна служба, територіальне громадське самоврядування.

Отже, елементи місцевого самоврядування створюють його цілісну систему. Більшість дослідників під **системою місцевого самоврядування** пропонують розуміти «... сукупність різних організаційних форм та інститутів місцевої демократії, через які територіальна громада здійснює місцеве самоврядування». На відміну від органів державної влади, які становлять єдину загальнодержавну систему, місцеве самоврядування не має й не може мати якоїсь єдиної в масштабі всієї країни системи, бо це суперечить принципу організаційної автономності органів місцевого самоврядування та не відповідає їх природі як органів конкретних територіальних громад. Система місцевого самоврядування конкретної адміністративно-територіальної одиниці є повністю незалежною від системи, що склалася в іншому населеному пункті. Таким чином, різні територіальні громади та сформовані ними органи місцевого самоврядування «... не характеризуються спільними системоутворюючими ознаками й не можуть становити єдиної системи [12,с.140-141]».

Як зауважував А.де Токвіль, саме в громаді народ є джерелом влади в суспільстві, проте більш безпосередньо, ніж у громаді, він ніде не вершить свою владу. Разом з тим, жителі населеного пункту зазнають управлінського впливу і від інституцій державної влади, і від органів і посадових осіб місцевого самоврядування, тобто територіальна громада виступає об'єктом управління, що повністю відповідає одній з ознак самоврядування – відсутності розриву між суб'єктом та об'єктом управління [11,с.142].

Отже, саме на рівні міського, районного, селищного самоврядування отримують найповнішу реалізацію головні компоненти громадянського суспільства – громада й представницька влада, індивідуальні та колективні інтереси, права кожної особи й громади. До місцевого самоврядування включаються всі компоненти, що співіснують у межах певної території та функціонують для забезпечення потреб населення й господарства. Усе це, разом з державними структурами, становить систему життєзабезпечення, включаючи також природно-ресурсний потенціал.

Повноваження органів місцевої влади легітимуються завдяки тому, що їх обирає населення. Через органи місцевого самоврядування територіальна громада управляє на місцях на основі правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності. **До інститутів місцевого самоврядування відносять:** сільські, селищні, міські, районні, обласні ради та їх виконавчі органи (комітети, комісії тощо); форми самоорганізації населення (громадські комітети й ради мікрорайонів, житлових колективів, будинкові, вуличні комітети тощо); різні форми безпосереднього волевиявлення громадян (місцеві референдуми, збори громадян) [8,с.278].

Виявляючи **сутність місцевого самоврядування**, цей феномен можна визначити як владу. Саме як владу місцеве самоврядування дозволяє розуміти природу названого публічно-правового явища, а також джерело цієї влади. Перше виражається в прерогативах муніципальної влади на території муніципальних утворень, друге – похідне від влади народу. Тому муніципальна влада – це публічність у масштабі муніципального утворення [16,с.27].

Влада тільки тоді є владою, коли вона самостійна в здійсненні своїх повноважень. Самостійність місцевого самоврядування, як влади, у системі поділу влади – це:

- фінансова самостійність, наявність місцевого бюджету;
- самостійність органів місцевого самоврядування (в тому числі самостійність стосовно державних органів, виведена з порядку формування органів місцевого самоврядування за допомогою місцевих виборів, і самостійне

виконання повноважень);

- самостійність населення в реалізації права на місцеве самоврядування;
- самостійна відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування [16,с.30].

Особливість структур місцевого самоврядування полягає в тому, що вони виступають одночасно як інституції публічної влади, господарської діяльності та суб'єкти громадянського суспільства. Ознаками громадського інституту є: 1) можливість населення формувати органи влади та їхні структури; 2) багато питань вирішуються на зборах, локальних референдумах; 3) населення має право на політико-правові ініціативи.

На відміну від органів державного управління, на місцях органи місцевого самоврядування:

- а) не призначаються зверху (їхня система, структура визначається населенням);
- б) не є агентами уряду та інших вищих державних органів;
- в) не включені в централізовану ієрархічну систему;
- г) не відділені від населення [18,с.14].

Виділити місцеве самоврядування дозволять такі критерії: по-перше, забезпечення місцевого інтересу; по-друге, господарювання в інтересах жителів муніципального утворення; по-третє, використання форм прямої діяльності, активної участі широких верств населення в діяльності органів місцевого самоврядування; по-четверте, наявність певної сфери діяльності, предметів ведення місцевих справ тощо; по-п'яте, прагнення населення муніципального утворення, до внутрішнього зв'язку з потребою самостійно вибирати свою долю, громадянську позицію [18,с.14].

Усі суттєві ознаки держави: територія, населення, публічна влада – властиві муніципальному утворенню, але характер влади різний: державна – суверенна, муніципальна – підзаконна. *Суспільно-державна риса місцевого самоврядування робить його центральною ланкою в механізмі взаємодії громадянського суспільства й держави* [18,с.16].

Таким чином, саме інститути громадянського суспільства (громадські організації, профспілки, неурядові дослідні центри) є «сукупністю відносно автономних, авторитетних недержавних структур, які складають систему конструктивних противаг і стримувань для структур державної влади», та є посередником у діалозі між громадянином та владою [15,с.205]. Зрештою, результативність взаємодії населення й держави безпосередньо залежить від рівня інституціоналізованості суспільно-політичної діяльності громадян, що, в свою чергу, можуть забезпечити саме організації громадянського суспільства [13,с.14].

Розглянувши сутність місцевого самоврядування, перейдемо до установлення його першорядних принципів, виявлення суперечностей і окреслення шляхів покращення в сучасному українському суспільстві.

Основні **принципи місцевого самоврядування** закладені у Європейській хартії місцевого самоврядування, що ратифікована Україною у 1997 р. [6], серед яких – принципи правової, організаційної та фінансової автономії органів місцевого самоврядування.

Принцип правової автономії означає, що органи місцевого самоврядування повинні мати власні, тільки їм притаманні повноваження, прийняті Конституцією та відповідними законами.

За *принципом організаційної автономії* органи місцевого самоврядування мають бути вільними щодо вибору власної структури для того, щоб ефективно виконувати свої функції під власну відповідальність.

Фінансова автономія органів місцевого самоврядування передбачає право аналізованих органів збирати та розподіляти їх власні фінансові ресурси самостійно [1,с.132-133].

Визначаючи принципи українського місцевого самоврядування та звертаючись до розділу XI Конституції України (ст. 140-146), також до відповідних законів України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів», «Про столицю України – місто-герой Київ», «Про всеукраїнський та місцеві

референдуми», «Про статус депутатів місцевих Рад народних депутатів», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» та ін. [17], можна дійти висновку про стан «вибіркової» нормативної регламентації принципу верховенства права в Україні, що є свідченням не тільки певної непослідовності вітчизняного законодавства. Відсутність цього принципу в переліку загальних основ організації та діяльності місцевого самоврядування є симптоматичним в аспекті ставлення української держави до місцевого самоврядування в цілому [3,с.63].

Таке ставлення держави до місцевого самоврядування породжує певні проблеми й суперечності в його реформуванні.

По-перше, задля подальшого розвитку практики місцевого самоврядування, необхідно, насамперед, вирішити *суперечності в сучасному українському законодавстві*. Так, наприклад, тільки порівнявши Закони «Про місцеві державні адміністрації» та «Про місцеве самоврядування в Україні», дослідники підрахували, що 16 функцій з повноважень органів місцевого самоврядування й місцевих державних організацій дублюються повністю, а 12 – частково [7,с.170]. Окрім того, майже половина справ, віднесених до відання держадміністрацій, за своєю суттю є компетенцією місцевого самоврядування [8,с.281].

Окрім вирішення суперечностей в сучасному українському законодавстві щодо регулювання діяльності органів місцевого самоврядування існують інші проблеми, більш загального характеру, поступове подолання яких сприятиме подальшому поширенню й розповсюдженню структур місцевого самоврядування, залучення до них якомога більшої кількості суб'єктів громадянського суспільства. До них слід віднести такі проблеми: затребуваність вертикаллі влади й громадянським суспільством місцевого самоврядування; нагальна потреба визначення обсягу місцевого самоврядування; вироблення алгоритму окреслення меж тих територій, де існує місцеве самоврядування. Розглянемо ці проблеми детальніше.

Поряд з проблемою теорії й практики відносин між місцевим самоврядуванням і державою існує очевидна *проблема затребуваності місцевого самоврядування*. В сучасному світі вона прямо залежить від розвитку громадянського суспільства. Саме горизонтальні відносини, не опосередковані державою, сприяють формуванню місцевих інтересів та їхньої подальшої артикуляції. Від держави може бути відділена не місцева влада, а сукупність місцевих інтересів, які потім намагаються реалізуватися через органи самоврядування. В той же час, залежно від ступеня розвитку громадянського суспільства, особливостей політичної культури й політичної географії, рівень артикуляції цих інтересів істотно розрізняється [19,с.70].

Суттєві суперечності пов'язані також із *визначенням обсягу самоврядування*. Пріоритет самостійності місцевого співтовариства входить у суперечність із рівнем професіоналізму місцевої влади, її відповідальністю та наявністю фінансово-економічних ресурсів. Як результат, виникає типова недовіра центральної влади до органів місцевого самоврядування [19,с.71].

Постає питання, як саме визначаються *межі тих територій*, де існує місцеве самоврядування. Тут теж є низка суперечностей.

По-перше, це суперечність між штучністю й природністю муніципалітетів.

По-друге, характерна суперечність між «природними» процесами розвитку структур місцевого самоврядування й потребами держави. Останнє потребує створення регулярного адміністративно-територіального поділу на всіх рівнях, включаючи низові. Формування структур місцевого самоврядування знизу є причиною заплутаних і складних ситуацій.

По-третє, суперечливим є саме розуміння суб'єкта місцевого самоврядування. У цій якості можуть сприйматися і територія, і співтовариство людей.

По-четверте, відсутнє чітке трактування поняття «місцевий», що позначає територіальний рівень самоврядування. Ця категорія досить розпливчата. Для визначення місцевого рівня було б правильним виходити з критеріїв

компактності (територія з надвисокою щільністю населення, тобто окремий населений пункт або агломерація) [19,с.73].

Окреслюючи в першому наближенні шляхи поліпшення діяльності органів місцевого самоврядування, спочатку необхідно уточнити деякі **концептуальні засади** цього питання.

Накопичений досвід розвитку української державності дозволяє припустити, що держава фактом заснування інституту місцевого самоврядування в черговий раз погоджується зі своєю нездатністю управляти суспільством. На сучасному етапі весь тягар турбот про населення перекладено на муніципальні органи й місцевий бюджет: соціальний захист, охорона здоров'я, освіта та ін., що, в свою чергу, надає інституту місцевого самоврядування особливої соціальної й політичної ваги [16,с.29].

Однак без місцевого самоврядування, як відомо, не буває середнього класу і громадянського суспільства, а без останнього не існує місцевого самоврядування. Самоврядування являє собою продукт такого суспільства і одночасно інструмент його побудови й розвитку. На місцевому рівні беруть початок усі суспільно-політичні процеси, проявляються в найбезпосереднішій формі політичні настрої мас, реальні й уявні суперечності між соціальними групами. Тут установлюються відносини між соціумом і державою, формуються основи громадянської активності людей. Місцеве самоврядування – найближча до народу гілка влади. Беручи участь у його функціонуванні, люди вчаться демократії, законослухняності, громадянськості, умінню поважати інтереси інших, шукати адекватні форми вирішення проблем, які часом виникають. Через нього місцеві співтовариства набувають досвід взаємодії з державними органами, з громадськими організаціями тощо [10,с.55].

Сучасний «перехідний» стан української державності являє собою свого роду унікальний історичний феномен (здійснювати практично безпрецедентний у світовій практиці перехід із «соціалістичної» формації в «постіндустріальну», не розваливши державу остаточно, вдавалося далеко не кожному). Тому деякі дослідники стверджують, що завдання виходу із системної кризи, яку

переживає країна й суспільство, принципово не може мати яких-небудь готових рішень, безпосередньо взятих із власного минулого або закордонного досвіду.

Україні необхідний еволюційний перехід від парадигми «керівництво-управління» до парадигми «управління-самоврядування», отже, має бути не організаційно-інституціональна заміна однієї практики публічного управління іншою, а подальший поетапний розвиток самоуправлінських, децентралістських за своєю суттю механізмів у їх єдності з державним управлінням [5,с.21].

Потрібно перебороти дві тенденції, що створюють проблемні «поля» в процесі становлення місцевого самоврядування, зокрема:

- 1) непослідовну політику центру (відсутність загальної стратегії реформ і концепції державного будівництва);
- 2) низький рівень громадянської ініціативи населення (відсутність стійких інститутів і цінностей громадянського суспільства).

В сучасних умовах муніципальна адміністрація настільки ж віддалена від населення, як і державна. Наближеність до населення як цінність місцевого самоврядування буде сприйматися лише при виконанні ряду умов [18,с.20].

По-перше, слід відновити місцеве самоврядування на рівні сільських округів, малих міст і т.д. Мова йде не тільки про забезпечення прямого контакту з місцевою владою, але й про створення умов для реалізації права населення самостійно вирішувати конкретні, передбачені законом, проблеми, що безпосередньо зачіпають важливі місцеві інтереси.

По-друге, представницьким органам місцевого самоврядування законом повинно надаватися провідне положення в системі органів місцевого самоврядування. Підвищення їх ролі можливе при наділенні реальними контрольними повноваженнями й розумним збільшенням кількісного складу.

По-третє, потрібно прийняти загальні для всіх суб'єктів держави витрати і противаги в системі відносин: «урядовий орган – голова адміністрації».

По-четверте, місцеве самоврядування і за повноваженнями, і за відповідальністю не може бути рівнозначним для муніципальних утворень

різних типів і рівнів. Необхідна відповідна диференціація муніципальних утворень [18,с.20].

Зауважимо також, що, крім відповідного юридичного оформлення, місцеве самоврядування вимагає тривалого еволюційного нагромадження сукупності передумов політичного, соціального й економічного характеру, відомої історичної (насамперед, муніципально-правової) наступності й культури взаємин держави та її громадян [5,с.24].

Разом з тим, не можна ігнорувати й те, що будь-які концептуально-теоретичні побудови й політичні декларації (якими б «загальнодемократичними» чисто зовні вони не були), покладені в основу тих чи інших реформ, приречені на провал, якщо не враховується така вимога: центральним суб'єктом управлінських відносин завжди повинні виступати не хто інші, як жителі відповідної території [5,с.25].

Отже, слід виділити такі ***основні шляхи підвищення реалізації інтересів територіальних громад за допомогою органів місцевого самоврядування:***

1. Посилення організаційної гнучкості й децентралізації дій через реалізацію прав громадян на участь в управлінні шляхом їх безпосереднього залучення до процесу управління, управління інноваціями (громадяни – один з головних постачальників ідей).

2. Підвищення гласності, публічності й обґрунтування прийнятих рішень, вільний доступ до інформації від органів державного й місцевого управління, їх відповідальність за надання помилкової або перекрученої інформації.

3. Тісніше поєднання централізованого владного впливу з інтересами територіальних громад, різноманітними автономними структурами, що мають ресурси й здатні самостійно приймати рішення. У цю мережу разом з органами місцевого управління й установами мають входити також приватні структури, органи самоорганізації населення й малі суспільні групи. Такий підхід прискорить формування суспільно-громадянської мережі, відкритої для кожної територіальної громади, де й буде реалізовуватися право на свободу об'єднань громадян з метою захисту їх прав.

4. Сприяння появі нових механізмів залучення громадян до процесів прийняття й реалізації рішень органами місцевого самоврядування. Потрібне ефективне використання ресурсів для вирішення соціальних проблем через більш точне визначення пріоритетів для міста, регіону й країни в цілому.

5. Підвищення культури й наукового стилю роботи органів місцевого самоврядування з орієнтацією на запити й потреби громадян, підвищення відповідальності за реалізацію послуг і ресурсів.

6. Оцінка самоврядних структур повинна залежати від рівня задоволеності громадян послугами, ступеня їх довіри й реальної можливості брати участь у розробці й прийнятті рішень. Саме таким чином може бути більш повно втілене право територіальних громад на участь в управлінні та самоврядуванні.

7. Розбудова інститутів громадянського суспільства та ефективна взаємодія з органами місцевого самоврядування є більш дієвою формою, ніж жорстко централізоване державне управління [8,с.281-282].

Подальший розвиток місцевого самоврядування можливий за умови вдосконалення форм співпраці місцевої влади з населенням.

Отже, з'ясувавши сутність, проблеми та перспективи розвитку місцевого самоврядування в сучасній Україні можна дійти таких загальних **висновків**:

Саме на рівні міського, районного, селищного самоврядування отримують найповнішу реалізацію головні компоненти громадянського суспільства – громада й представницька влада, індивідуальні та колективні інтереси, права кожної особи і громади.

Громада є обов'язковим і первинним суб'єктом місцевого самоврядування. Як елемент системи місцевого самоврядування територіальна громада активно впливає на систему, формуючи її. Вона є стрижневим системоутворюючим елементом у системі місцевого самоврядування. У громаді народ є джерелом влади в суспільстві, а більш безпосередньо, ніж тут, він ніде не застосовує свою владу.

Міське самоврядування – найближча до народу гілка влади. Саме через нього місцеві співтовариства отримують досвід взаємовідносин з державною

владою та громадськими організаціями. Без місцевого самоврядування не може бути громадянського суспільства й середнього класу, оскільки в місцевому самоврядуванні представники середнього класу знаходять нішу для власного політичного волевиявлення, громадянської активності й відповідальності. На місцевому рівні беруть початок усі суспільно-політичні процеси, простежуються тенденції до інтеграції чи дезінтеграції, конфлікту або консенсусу між різними соціальними групами. Саме тут закладаються підвалини взаємодії між соціумом і державою.

Подальшої наукової розробки потребує питання місцевого самоврядування як сфери самоактуалізації середнього класу.

Список використаних джерел

1. Бабінова О. Розвиток місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі реформування: проблеми та пріоритети / О.Бабінова // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2008. – № 4. – С.132-138.
2. Батанов О.В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: монографія / О.В.Батанов; [за заг. ред.В.Ф.Погорілка]. – К.: Концерн «Ін Юре», 2003. – 512 с.
3. Батанов О.В. Проблеми місцевого самоврядування в Україні в контексті реалізації принципу верховенства права / О.В.Батанов // Часопис Київського університету права. – 2008. – № 1. – С.62-67.
4. Даль Р. Демократия и ее критики / Р.Даль; [пер. с англ.; под ред. М.В.Ильина]. – М.: РОССПЭН, 2003. – 576 с.
5. Еремян В. В. Процесс реформирования местного самоуправления как переход к новой парадигме управления и отказ от национальных муниципальных традиций / В.В.Еремян // Политика и общество. Научный гуманитарный журнал. – 2008. – № 2. – С.19-28.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування [«Регіональна політика України: інституційно-правове забезпечення»]: Зб. офіц. док. / [за ред.

З.Варналія; упоряд.: З.Варналій, Є.Жемеренко, В.Жук, А.Павлюк, О.Шевченко]. – К.: НІСД, 2004. – 521 с.

7. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2004. – 71 с.

8. Іванюк М. Роль органів місцевого самоврядування у вираженні інтересів територіальних громад / М.Іванюк // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2008. – Вип. 9. – С. 278-282.

9. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.

10. Кружков А. В. Местное самоуправление в России: несбывающийся проект / А. В. Кружков // Политические исследования. – 2004. – № 6. – С. 55-61.

11. Лиска О. Г. Місцеве самоврядування як природне право територіальної громади / О.Г.Лиска // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2008. – Вип. 32. – С. 220-227.

12. Лиска О.Г. Територіальна громада в системі місцевого самоврядування / О.Г.Лиска // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2008. – № 1. – С. 137-143.

13. Манжола П.Г. Пріоритет «соціальності» у здійсненні державної політики як засіб легімітизації влади в Україні: світовий досвід та вітчизняні реалії / П.Г.Манжола // Стратегічна панорама. Щоквартальний науково-практичний журнал РНБОУ. – 2005. – № 2. – С. 95-99.

14. Павко А. Місцеве самоврядування в структурі політичних систем: вітчизняний і зарубіжний досвід / А.Павко // Віче. Журнал Верховної Ради України. – 2008. – № 12. – С.22-23.

15. Розова Т.В. Специфіка становлення громадянського суспільства в Україні: монографія / Т.В.Розова, В.Ю.Барков. – Одеса: Юрид. літ., 2003. – 336 с.

16. Светлова И.А. Местное самоуправление как политико-правовой институт в системе управления обществом и государством / И.А.Светлова // Право и политика. Международный научный журнал. – 2001. – № 6. – С. 27-32.

17. Скрипнюк В. Демократизація державної влади і проблеми становлення системи місцевого самоврядування в Україні / В.Скрипнюк // Вісник Академії правових наук України. – 2008. – № 4 (55). – С. 44-56.

18. Тимофеев Н. С. Местное самоуправление – кризис развития или кризис идеи? / Н.С.Тимофеев // Вестник Московского университета. – Серия 11. Право. – 2002. – № 6. – С. 3-21.

19. Туровский Р.Ф. Местное самоуправление: к организации эффективной власти / Р.Ф.Туровский // Общественные науки и современность. – 2005. – № 6. – С. 68-79.

20. Хмільовський В. Соціальне партнерство і роботодавці / В. Хмільовський // Урядовий кур'єр. – 1996. – 23 квіт. – С. 9.

Александрова Е.С. Сущность, проблемы и перспективы развития местного самоуправления в современной Украине: социально-философский анализ

В современной Украине местное самоуправление является низшим звеном в системе государственного управления, полностью интегрированным в структуру государственной власти, и составляет один из элементов исполнительной вертикали, что свидетельствует о слабости гражданского общества. Для дальнейшего развития практики местного самоуправления в Украине необходимо решить такие проблемы: ликвидировать разногласия в законодательстве относительно регулирования его органов и их финансирование; определить объем местного самоуправления; выработать алгоритм границ территорий, где оно существует как свершившийся факт.

Ключевые слова: *местное самоуправление, гражданское общество, государство, территориальная община, власть.*

Aleksandrova, O.S. The essence, problems and prospects of development of local government in modern Ukraine: the socio-philosophical analysis

In today's Ukraine the local government is the lowest link in the system of government that is fully integrated into the structure of government, and is one of the elements of the executive vertical, which indicates the weakness of civil society. To

further develop the practice of local self-government in Ukraine has to solve such problems: eliminate differences in the legislation regarding the regulation of its agencies and their funding; determine the amount of local government; develop a detection algorithm borders of the areas where local government is already a fact.

Key words: *local government, civil society, state, local communities, government.*